

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A ROMÂNIEI

CABINET PREȘEDINTE

Dosar nr.3043A/2023

L 198/2023

Biroul permanent al Senatului

L 198 / 10.11.2023

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
REGISTRATURĂ JURISDICTIONALĂ
NR. 8144 / 09 NOV 2023

Domnului NICOLAE-IONEL CIUCĂ
PREȘEDINTELE SENATULUI

SENATUL ROMÂNIEI
Nr. 2922 / 10.11.2023

În conformitate cu dispozițiile art.16 alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, vă trimitem, alăturat, în copie, sesizarea formulată de Președintele României referitoare la neconstituționalitatea Legii pentru completarea Legii nr.80/1995 privind statutul cadrelor militare (PL-x nr.724/2022).

Vă adresăm rugămintea de a ne comunica punctul dumneavoastră de vedere până la data de 5 decembrie 2023 (inclusiv în format electronic, la adresa de e-mail ccr-pdv@ccr.ro), ținând seama de faptul că dezbaterile Curții Constituționale vor avea loc la data de 13 decembrie 2023.

Vă asigurăm de deplina noastră considerație.

PREȘEDINTE,

Marian ENACHE

ROMÂNIA

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

Dosar nr. 3043A/2023

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
REGISTRATURĂ JURISDIȚIONALĂ

NR. 8138 / 09 NOV 2023

PREȘEDINTELE ROMÂNIEI

București, 2023

Domnului MARIAN ENACHE PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE

În temeiul dispozițiilor art. 146 lit. a) din Constituție și ale art. 15 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată, cu modificările și completările ulterioare, formulez următoarea

SESIZARE DE NECONSTITUȚIONALITATE

asupra

Legii pentru completarea Legii nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare

La data de 28 octombrie 2023, Parlamentul a transmis Președintelui României, în vederea promulgării, Legea pentru completarea Legii nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare (PL-x nr. 724/2022).

Legea are ca obiect de reglementare completarea Legii nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare, astfel încât studenții instituțiilor de învățământ superior militar ale Ministerului Afacerilor Interne, formați pentru nevoile acestui minister, care, din motive neimputabile lor, sunt declarați inapți pentru serviciul militar de către autoritățile competente, în urma unei expertize medicale definitive, să beneficieze de dreptul de a opta pentru continuarea studiilor în aceeași instituție. La absolvire, persoanelor vizate nu li se va acorda gradul militar și nu vor fi încadrate în structurile Ministerului Afacerilor Interne. Totodată, prin legea criticată se prevede exonerarea studenților aflați în această situație de

obligația de a restitui cheltuielile de școlarizare „atât în cazul definitivării studiilor, cât și în cazul părăsirii instituției militare de învățământ”.

Prin conținutul normativ considerăm că legea supusă controlului de constituționalitate contravine dispozițiilor art. 1 alin. (5), art. 16 alin. (1) și alin. (2), precum și art. 32 alin. (1), alin. (4) și alin. (6) din Constituție, pentru motivele expuse în cele ce urmează.

1. Încălcarea art. 16 alin. (1) și alin. (2) coroborat cu art. 32 alin. (1), (4) și (6) din Constituție

La articolul unic pct. 1 din legea supusă controlului de constituționalitate, cu referire la art. 36 din Legea nr. 80/1995, se prevede că după alineatul (1) se introduc două noi alineate, alineatele (1¹) și (1²), cu următorul cuprins: „*Studenții din cadrul instituțiilor de învățământ superior militar ale Ministerului Afacerilor Interne, formați pentru nevoile acestui minister, care, din motive neimputabile lor, sunt declarați inapți pentru serviciul militar de către autoritățile competente, în urma unei expertize medicale definitive, pot opta pentru continuarea studiilor în aceeași instituție. Programul de studiu al acestora va fi organizat la forma de învățământ cu frecvență, cu înlocuirea în curriculumă a disciplinelor cu specific militar. La absolvire, persoanelor prevăzute la alin. 1¹ nu li se acordă gradul militar și nu sunt încadrate în structurile Ministerului Afacerilor Interne.*”

Soluția legislativă propusă contravine principiului egalității în drepturi, consacrat de art. 16 alin. (1) și (2) din Constituție, potrivit căruia: „(1) *Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări. (2) Nimeni nu este mai presus de lege.*”

În forma inițiatorilor, s-a avut în vedere - fără a se face distincție între instituțiile de învățământ superior militar la care acesta a studiat, fără alte condiționări - clarificarea statutului studentului devenit inapt din motive neimputabile lui și posibilitatea acestuia de a opta pentru finalizarea programelor de studii și a obține, la final, diploma de licență, fără a i se acorda gradul militar.

În ceea ce privește învățământul superior militar, organizarea și funcționarea acestuia sunt reglementate de Legea învățământului superior nr. 199/2023. Astfel, Titlul I, Capitolul VIII din acest act normativ reglementează unitar învățământul superior militar și învățământul superior de informații, de ordine publică și de securitate națională. Potrivit art. 81 alin. (1), (4) și (5) din

Legea nr. 199/2023: „(1) *Învățământul superior militar, de informații, de ordine publică și de securitate națională este învățământ de stat, parte integrantă a sistemului național de învățământ, și cuprinde: învățământ universitar pentru formarea ofițerilor, ofițerilor de poliție și a altor specialiști, precum și învățământ postuniversitar.(...) (4) Formele de organizare a învățământului, admiterea la studii, derularea programelor de studii, finalizarea studiilor, autorizarea și acreditarea instituțiilor de învățământ în învățământul superior militar, de informații, de ordine publică și de securitate națională se supun procedurilor și condițiilor aplicabile instituțiilor de învățământ superior civil. (5) Pentru învățământul superior militar, de informații, de ordine publică și de securitate națională, după caz, Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției, Serviciul Român de Informații și alte instituții cu atribuții în domeniile apărării, al informațiilor, al ordinii publice și securității naționale pot emite ordine, regulamente și instrucțiuni proprii, în condițiile legii”.*

Principiul egalității în fața legii presupune instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite. Acest principiu nu exclude, ci presupune soluții diferite pentru situații juridice diferite. Din această perspectivă, soluția legislativă propusă de inițiatori, care nu realiza o distincție între instituțiile de învățământ superior militar la care studenții deveniți inapți din motive neimputabile lor ar fi studiat, instituia un tratament egal între persoane aflate în aceeași situație juridică.

Or, potrivit normelor deduse controlului de constituționalitate vor avea posibilitatea de a opta pentru continuarea studiilor în aceeași instituție, cu exonerarea de obligația restituirii cheltuielilor efectuate pe timpul desfășurării programelor de studii, doar studenții din cadrul instituțiilor de învățământ superior militar ale Ministerului Afacerilor Interne. Această soluție legislativă instituie o discriminare a studenților din cadrul celorlalte instituții de învățământ superior militar, de informații, de ordine publică și de securitate națională din cadrul sistemului național de învățământ, studenți care s-ar putea afla în situația descrisă de ipoteza normei, respectiv cea de a fi declarați inapți pentru serviciul militar de către autoritățile competente, în urma unor expertize medicale definitive. Lipsirea studenților din cadrul celorlalte instituții de învățământ superior militar de posibilitatea de a-și manifesta voința, în sensul optării pentru continuarea studiilor și, implicit, exonerarea de la plata cheltuielilor de școlarizare, creează un tratament juridic diferențiat, o situație de natură a discrimina între persoane devenite inapte din punct de vedere medical, din motive

neimputabile, pe parcursul desfășurării studiilor.

Cu privire la principiul egalității în drepturi, Curtea Constituțională a reținut, în jurisprudența sa constantă, că acesta presupune instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite (Decizia nr. 1/1994). De asemenea, situațiile în care se află anumite categorii de persoane trebuie să difere în esență pentru a se justifica deosebirea de tratament juridic, iar această deosebire de tratament trebuie să se bazeze pe un criteriu obiectiv și rațional (Decizia nr. 476/2006, Decizia nr. 573/2011, Decizia nr. 366/2014). Așadar, Curtea Constituțională a statuat că nesocotirea principiului egalității în drepturi are drept consecință neconstituționalitatea privilegiului sau a discriminării care a determinat, din punct de vedere normativ, încălcarea principiului.

Instanța constituțională a mai reținut că discriminarea se bazează pe noțiunea de excludere de la un drept (Decizia nr. 62/1993), iar remediul constituțional specific, în cazul constatării neconstituționalității discriminării, îl reprezintă acordarea sau accesul la beneficiul dreptului (Decizia nr. 681/2014). În schimb, privilegiul se definește ca un avantaj sau favoare nejustificată acordată unei persoane/categorii de persoane; în acest caz, neconstituționalitatea privilegiului nu echivalează cu acordarea beneficiului acestuia tuturor persoanelor/categoriilor de persoane, ci cu eliminarea sa, respectiv cu eliminarea privilegiului nejustificat acordat. Astfel, *„sintagma fără privilegii și fără discriminări din cuprinsul art. 16 alin. (1) din Constituție privește două ipoteze normative distincte, iar incidența uneia sau alteia dintre acestea implică, în mod necesar, sancțiuni de drept constituțional diferite astfel cum s-a arătat mai sus”* (Decizia nr. 755/2014).

Distinct de situația medicală în care s-ar putea afla studenții respectivi, cu consecința declarării lor ca inapți pentru serviciul militar de către autoritățile competente, în urma unor expertize medicale definitive, învederăm că Legea nr. 199/2023 a reglementat în mod unitar învățământul superior militar și învățământul superior de informații, de ordine publică și de securitate națională prin prevederile Capitolului VIII, Titlul I. Așadar, și din această perspectivă, se poate constata că studenții din cadrul instituțiilor de învățământ superior militar ale Ministerului Afacerilor Interne se află în aceeași situație juridică cu studenții din cadrul altor instituții de învățământ superior militar.

Existența, în această situație, a unei discriminări și nu a unui privilegiu, trebuie analizată în strânsă legătură cu obligația constituțională a statului de

asigurare și realizare a dreptului la învățătură, inclusiv prin organizarea învățământului superior și cu principiul constituțional al gratuității învățământului de stat, precum și în acord cu obligațiile asumate de România pe plan internațional.

De altfel, Convenția privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului, adoptată la Paris, la 14 decembrie 1960, ratificată prin Decretul nr. 149/1964, stabilește la art. 1 pct. 1 că: *„În sensul prezentei Convenții, termenul de "discriminare" cuprinde orice distincție, excludere, limitare sau preferință care, întemeiată pe rasa, culoare, sex, limba, religie, opinie politica sau orice alta opinie, origine națională sau socială, situație economică sau naștere, are drept obiect sau ca rezultat suprimarea sau alterarea egalității de tratament în ceea ce privește învățământul și mai ales: a. înlăturarea unei persoane sau unui grup de la accesul la diversele tipuri sau grade de învățământ; b. limitarea la un nivel inferior a educației unei persoane sau a unui grup; c. sub rezerva celor stabilite în art. 2 al prezentei convenții, instituirea sau menținerea unor sisteme sau instituții de învățământ separate pentru persoane sau grupuri; d. plasarea unei persoane sau unui grup într-o situație incompatibilă cu demnitatea umană.”*. Totodată, potrivit art. 4 din aceeași Convenție: *„Statele Participante la prezenta Convenție își iau în plus angajamentul să formuleze, să dezvolte și să aplice o politică, națională menită să promoveze, prin metode adaptate circumstanțelor și obiceiurilor naționale, egalitatea de posibilități și de tratament în domeniul învățământului și mai ales: a. să instituie învățământul primar obligatoriu și gratuit; să generalizeze și să facă accesibil pentru toți învățământul mediu sub diversele sale forme; să facă accesibil pentru toți, în funcție de capacitățile fiecăruia, în condiții de egalitate deplină, învățământul superior; să asigure executarea de către toți a obligației școlare prevăzute de lege; b. să asigure în toate instituțiile de învățământ public de același grad un învățământ de același nivel și condiții echivalente în ceea ce privește calitatea învățământului predat; c. să încurajeze și să intensifice, prin mijloace adecvate, educația persoanelor care n-au urmat învățământul primar sau care nu l-au dus până la capăt, și să le permită să-și urmeze studiile în funcție de aptitudinile lor; d. să asigure fără discriminare pregătirea pentru profesiunea didactică.”*.

De asemenea, potrivit art. 6 din același act internațional: *„În aplicarea prezentei Convenții, Statele Participante se angajează să acorde cea mai mare atenție recomandărilor pe care Conferința Generală a Organizației Națiunilor Unite pentru educație, știință și cultura le-ar adopta cu scopul de a defini măsurile ce trebuie luate pentru a lupta împotriva diferitelor aspecte ale*

discriminării în învățământ și de a asigura egalitatea de posibilități și de tratament”.

Totodată, Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale din 16 decembrie 1966, ratificat prin Decretul nr. 212/1974, stabilește în art. 13 pct. 2 lit. c) că: *„învățământul superior trebuie să devină accesibil tuturor în deplină egalitate, în funcție de capacitatea fiecăruia, prin toate mijloacele potrivite și în special prin introducerea treptată a gratuității;”.*

Nu în ultimul rând, efectele discriminatorii generate prin intrarea în vigoare a dispozițiilor criticate sunt susceptibile a pune în discuție însăși respectarea dreptului la învățatură din perspectiva asigurării posibilității continuării studiilor și a gratuității învățământului de stat, precum și din perspectiva limitelor legale ale autonomiei universitare, componentă a dreptului la învățatură, aspecte prevăzute de art. 32 alin. (1), alin. (4) și alin. (6), coroborat cu art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală, în ceea ce-i privește pe studenții de la celelalte instituții de învățământ superior militar.

A. Din perspectiva asigurării posibilității continuării studiilor și a gratuității învățământului de stat, potrivit art. 32 alin. (1) din Constituție: *„Dreptul la învățatură este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instrucție și de perfecționare”.*

Lipsirea studenților din celelalte instituții de învățământ superior militar de posibilitatea de a opta pentru continuarea studiilor în aceeași instituție, posibilitate recunoscută doar pentru studenții din cadrul instituțiilor militare de învățământ superior formați pentru nevoile Ministerului Afacerilor Interne, echivalează și cu o încălcare a dreptului lor la învățatură, garantat de art. 32 alin. (1) din Constituție. Exmatricularea unui student, din motive neimputabile acestuia, reprezintă un efect disproporționat, discriminatoriu și lipsit de un scop legitim, prin raportare la art. 53 alin. (2) din Constituție.

Totodată, potrivit art. 32 alin. (4) din Constituție: *„Învățământul de stat este gratuit, în condițiile legii”.* Gratuitatea învățământului de stat este, așadar, unul dintre principiile constituționale ale realizării dreptului la învățatură.

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a stabilit că: *„Norma constituțională care prevede gratuitatea învățământului trebuie înțeleasă în sensul că procesul de învățământ în unitățile de învățământ de stat nu poate să*

fie condiționat de niciun fel de taxe de școlarizare” (Decizia nr. 548/2008).

Legea învățământului superior nr. 199/2023 reia în art. 9 alin. (1) acest principiu constituțional, stabilind că: *„În instituțiile de învățământ superior de stat învățământul este gratuit, pentru cifra de școlarizare aprobată anual prin hotărâre a Guvernului, și cu taxă. Cuantumul taxei este propus de consiliul de administrație și aprobat de senatul universitar”*. Totodată, potrivit art. 148 alin. (2) și alin. (3) din același act normativ: *„(2) Învățământul superior de stat este gratuit, pentru cifra de școlarizare aprobată anual de Guvern, și cu taxă, în condițiile legii. Instituțiile de învățământ superior pot acorda din bugetul propriu granturi de școlarizare la toate nivelurile și ciclurile de învățământ. (3) În învățământul superior de stat se pot percepe taxe pentru: depășirea duratei de școlarizare prevăzute de lege, înscrierea la concursuri de admitere, înmatriculare, reînmatriculare, repetarea examenelor, precum și a altor forme de verificare care depășesc prevederile regulamentului de studii. De asemenea se pot percepe taxe și pentru activități neincluse în regulamentul de studii, conform metodologiei aprobate de senatul universitar”*.

Dreptul la învățătură reprezintă un drept social-economic și cultural, care implică obligații pozitive din partea statului de natură să asigure exercițiul acestuia. Componenta prevăzută de art. 32 alin. (4) din Constituție referitoare la gratuitatea învățământului de stat, potrivit legii, nu consacră un drept absolut, iar sintagma *„potrivit legii”* presupune faptul că statul are posibilitatea introducerii de taxe în sistemul de învățământ, însă fără a afecta principiul gratuității. Principiul gratuității presupune atât o obligație pozitivă a statului de a asigura locuri gratuite în învățământul superior, finanțate de la bugetul de stat, dar și o obligație negativă, corelativă, din partea acestuia, respectiv aceea de nu institui mecanisme prin care studenții admiși pentru studii la o instituție de învățământ superior, pe un loc ce se înscrie în cifra de școlarizare aprobată anual de Guvern, să fie obligați la restituirea unor cheltuieli de școlarizare.

În acest sens, Legea învățământului superior nr. 199/2023 dezvoltă principiul constituțional al gratuității învățământului de stat, fără a institui în vreo situație obligația studenților de a restitui cheltuielile de școlarizare, nici în ipoteza abandonării studiilor din motive imputabile, nici în ipoteza întreruperii studiilor din motive neimputabile studenților. Așadar, odată admis pe un loc finanțat de la bugetul de stat, un student are așteptarea legitimă că nu va fi obligat la restituirea cheltuielilor de școlarizare.

În aceste condiții, din principiul gratuității învățământului de stat, inclusiv

în ceea ce privește învățământul superior de stat, rezultă nu doar că procesul de învățământ în unitățile de învățământ de stat nu poate să fie condiționat de niciun fel de taxe de școlarizare, ci și faptul că statul prin instituțiile de învățământ superior nu poate reglementa obligația restituirii cheltuielilor de școlarizare pentru locuri finanțate de la bugetul de stat, în situația în care studiile sunt întrerupte sau încetează.

Potrivit art. unic pct. 2 din legea criticată, cu referire la art. 42¹ nou introdus în Legea nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare: „*Studenții prevăzuți la art. 36 alin. 1¹ sunt exonerați de obligația restituirii cheltuielilor efectuate pe timpul desfășurării programelor de studii atât în cazul definitivării studiilor, cât și în cazul părăsirii instituției militare de învățământ.*”

Per a contrario, se poate interpreta că studenții care nu fac parte din categoria amintită ar putea fi obligați la restituirea unor cheltuieli de școlarizare. Or, obligația restituirii unor cheltuieli de școlarizare efectuate pe timpul desfășurării programelor de studii - consecință a efectelor discriminatorii ale normei criticate - echivalează, în fapt, cu existența unor taxe pentru învățământul superior de stat, pentru locurile finanțate de la bugetul de stat, un efort patrimonial ce incumbă studentului devenit inapt din punct de vedere medical, pe parcursul desfășurării studiilor, aspect ce anulează ideea de gratuitate a învățământului, contrar art. 32 alin. (1) și alin. (4) din Legea fundamentală.

Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, „(...) în cazul taxei nu este aplicabil principiul contributivității, iar dacă există echivalență între suma plătită și un serviciu primit, taxa este parafiscală (redevențe, taxe cadastrale, taxe din domeniile mediului, agricol, al pădurilor, fondului de vânătoare, taxe privind calificarea profesională, taxe pentru autorizare), și dacă nu există echivalență, în sensul că sunt plătite pentru prestarea unui serviciu, dar în considerarea cheltuielilor publice, locale sau naționale, atunci taxele sunt fiscale (de exemplu, accizele sau taxele vamale). Taxele parafiscale reprezintă "o categorie distinctă, specială, de venituri care sunt legal dirijate în beneficiul instituțiilor și/sau al organismelor cărora statul consideră oportun să le asigure realizarea, pe această cale, a unor venituri complementare" (a se vedea Decizia nr. 92 din 25 februarie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 474 din 4 iunie 2020)” (Decizia nr. 900/2020, par. 80).

Aplicând aceste considerente la situația legii criticate, independent de modul de calificare a cheltuielilor de școlarizare, ca echivalente între suma plătită și serviciul primit (taxe parafiscale) ori lipsite de echivalență, dar în considerarea

cheltuielilor publice locale sau naționale (taxe fiscale), se constată că natura juridică a obligației de restituire a cheltuielilor de școlarizare nu poate fi disociată, cel puțin în unele componente ale sale, de natura juridică a unei taxe. În consecință, instituirea unei obligații de restituire a cheltuielilor de școlarizare este contrară jurisprudenței Curții Constituționale, care a statuat, așa cum am arătat anterior, că gratuitatea învățământului trebuie înțeleasă în sensul că procesul de învățământ în unitățile de învățământ de stat nu poate să fie condiționat de niciun fel de taxe de școlarizare.

Mai mult, sintagma „*cheltuieli efectuate pe timpul desfășurării programelor de studii*” în instituții de învățământ superior militar este lipsită de claritate, contrar standardelor de calitate a legii prin raportare la exigențele constituționale ale art. 1 alin. (5) din Constituție, destinarii normei neputând anticipa sfera cheltuielilor realizate, respectiv dacă acestea privesc cheltuieli privind cazarea, hrana, logistica, echipamentele folosite, plata cadrelor didactice, materialele didactice, cheltuieli administrative, cheltuieli pentru asistență medicală militară etc., și nici întinderea unor astfel de obligații la momentul înscrierii pentru admiterea pe un loc finanțat de la bugetul de stat, la o instituție de învățământ superior militar.

În final, prin efectul cumulat al dispozițiilor instituite prin art. unic pct. 1 și 2, se aduce atingere și principiului echității pe care se bazează întreg sistemul de învățământ superior, reglementat de art. 3 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 199/2023, potrivit căruia viziunea învățământului superior este centrată pe valoarea „*echității, prin asigurarea șanselor la educație, în mod echitabil pentru tineri, indiferent de mediul din care provin sau de alți factori de risc*”.

B. Din perspectiva limitelor legale ale autonomiei universitare, menționăm că potrivit inițiatorilor legii supuse controlului de constituționalitate, „*în prezent, studentul care din motive neimputabile lui devine inapt, este exmatriculat, fără a obține diploma de licență și obligat să restituie cheltuielile pentru studiile efectuate*”. Decizia urmării unor studii superioare în domeniul militar, de ordine publică, de informații sau de securitate națională are un impact semnificativ asupra parcursului unui student, asupra eforturilor acestuia, limitărilor care decurg din acest statut, respectiv asupra posibilității de a urma alte studii, în funcție de evoluțiile avute, inclusiv prin prisma aptitudinilor de a îndeplini stagiul militar din perspectivă medicală.

Menționăm că în absența unor reglementări primare care - garantând

gratuitatea învățământului superior de stat în acord cu dispozițiile art. 32 alin. (4) din Constituție - să interzică expres obligarea studenților înmatriculați în instituții de învățământ superior de stat la restituirea unor cheltuieli de școlarizare, în urma întreruperii sau încetării studiilor din motive neimputabile lor, instituțiile de învățământ au adoptat reglementări proprii în această materie. Cu titlu exemplificativ, arătăm că, în practică, unele universități au adoptat regulamente privind activitatea profesională a studenților în care au fost stabilite drepturile și obligațiile celor declarați inapți pentru serviciul militar și potrivit cărora un student militar este exmatriculat dacă a fost declarat inapt pentru serviciul militar, dar fără plata cheltuielilor de întreținere și instruire, putând continua numai dacă starea de sănătate îi permite și numai după obținerea aprobărilor necesare¹.

Așadar, în prezent, în absența unor reglementări în legislația primară, declararea ca inapt pentru serviciul militar conduce la exmatriculare, cu anumite particularități sau cu anumite condiții în care studenții pot finaliza semestrul, anul de studiu sau, poate, chiar ciclul de învățământ. Or, asigurarea principiului gratuității învățământului de stat în sensul art. 32 alin. (4) din Constituție, inclusiv în ceea ce privește învățământul superior de stat, intrând în sfera de protecție a unui drept fundamental social-economic și cultural de generația a doua, nu poate fi decisă de la caz la caz, în funcție de reglementările interne existente la nivelul fiecărei universități.

Constituția României garantează autonomia universitară, potrivit art. 32 alin. (6), ca o componentă a dreptului la învățătură. Potrivit art. 11 din Legea învățământului superior nr. 199/2023: *„(1) Autonomia universitară este garantată prin Constituția României, republicată, și se exercită cu condiția asumării răspunderii publice și în limitele legislației naționale în vigoare. Libertatea academică este garantată prin lege. Instituțiile de învățământ superior se organizează și funcționează independent de orice ingerințe ideologice, politice sau religioase. (2) Autonomia universitară dă dreptul comunității universitare să își stabilească misiunea proprie, strategia instituțională, structura, activitățile, organizarea și funcționarea proprie, precum și gestionarea resurselor financiare, materiale și umane, cu respectarea legislației în vigoare. (...) (5) Aspectele fundamentale ale autonomiei universitare se exprimă în carta universitară, aprobată de senatul universitar și avizată de Ministerul Educației, pentru conformitate cu legislația în vigoare”*.

¹ A se vedea: <https://mta.ro/wp-content/uploads/2022/09/Regulament-activitatea-profesionala-a-studentului-2022-site.pdf>

Așadar, autonomia universitară se exercită în condițiile legii și în limitele trasate de legiuitor. Însă, asigurarea unui tratament egal și asigurarea gratuității învățământului superior de stat, ca expresie a unui drept fundamental, inclusiv prin absența oricăror prevederi de natură a genera o sarcină financiară - cea de obligare la restituirea unor cheltuieli de școlarizare pentru studenții înmatriculați pe locurile finanțate de la bugetul de stat - nu pot reprezenta aspecte care să intre în sfera autonomiei universitare, potrivit art. 32 alin. (6) din Constituție, ci reprezintă limite ale acesteia. Cu alte cuvinte, autonomia universitară nu poate fi opusă garantării conținutului unui drept fundamental, dreptul la învățătură.

În concluzie, prin efectul discriminatoriu produs cu privire la studenții de la celelalte instituții de învățământ superior militar, altele decât cele din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, legea supusă controlului de constituționalitate contravine nu numai art. 16 alin. (1) și (2), ci și art. 32 alin. (4) care consacră gratuitatea învățământului și art. 32 alin. (6) din Constituție referitor la limitele legale în care poate fi exercitată autonomia universitară, prin raportare la art. 1 alin. (5) din Constituție coroborat cu art. 11 din Legea nr. 199/2023.

O interpretare contrară, în care s-ar considera că restituirea cheltuielilor de școlarizare nu intră în sfera de protecție a art. 32 alin. (4) din Constituție și ar reprezenta un aspect care poate fi decis de universități în baza autonomiei universitare, potrivit art. 32 alin. (6) din Constituție, ar conduce la rândul său tot la o neconstituționalitate a legii criticate. Într-o astfel de interpretare, prin stabilirea exonerărilor introduse prin art. unic pct. 2 al legii criticate, legiuitorul a reglementat măsuri care puteau fi instituite doar de universități, în baza autonomiei universitare.

Intervenția legislativă nu poate fi calificată nici ca stabilind măsuri de natură a detalia limitele autonomiei universitare, în aplicarea dispozițiilor art. 11 alin. (1) din Legea învățământului superior nr. 199/2023, întrucât noile norme nu îndeplinesc condiția de generalitate, nefiind aplicabile tuturor universităților din învățământul superior militar, ci vizează un număr determinat de entități destinate ale legii, reglementând cu caracter individual anumite relații sociale, contrar caracterului general specific unei legi, ca act al Parlamentului, astfel cum acesta a fost dezvoltat în jurisprudența Curții Constituționale.

2. Încălcarea art. 1 alin. (5) din Constituție din perspectiva actului asupra căruia s-a realizat intervenția legislativă

Legea nr. 80/1995 asupra căreia se realizează intervenția legislativă criticată reglementează statutul cadrelor militare. Potrivit art. 1 din acest act normativ, *„Prin cadre militare, în sensul prezentei legi, se înțelege cetățenii români cărora li s-a acordat grad de ofițer, maistru militar sau subofițer, în raport cu pregătirea lor militară și de specialitate, în condițiile prevăzute de lege”*. Așadar, obiectul de reglementare al Legii nr. 80/1995 îl reprezintă statutul juridic al unei anumite categorii profesionale, și nu aspecte privind învățământul superior militar.

Sediul dispozițiilor ce vizează derularea procesului de învățământ al studenților din cadrul instituțiilor de învățământ superior militar este reprezentat de Legea învățământului superior nr. 199/2023, și nu de Legea nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare.

Potrivit dispozițiilor art. 14 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă: *„(1) Reglementările de același nivel și având același obiect se cuprind, de regulă, într-un singur act normativ. (2) Un act normativ poate cuprinde reglementări și din alte materii conexe numai în măsura în care sunt indispensabile realizării scopului urmărit prin acest act”*. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a reținut că *„prin reglementarea acestora legiuitorul a impus o serie de criterii obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică adecvate pentru fiecare act normativ. Astfel, respectarea acestor norme concură la asigurarea unei legislații care respectă principiul securității raporturilor juridice, având claritatea și previzibilitatea necesară”* (Decizia nr. 214/2019). Astfel, Curtea a constatat că reglementarea adoptată cu nerespectarea normelor de tehnică legislativă determină apariția unor situații de incoerență și instabilitate, contrare principiului securității raporturilor juridice.

Față de cele de mai sus, prin intervenția legislativă asupra unui act care are un obiect de reglementare complet diferit de obiectul normelor criticate, se încalcă art. 14 din Legea nr. 24/2000 aducându-se atingere, implicit, art. 1 alin. (5) din Constituție, prin raportare la standardele de calitate a legii, astfel cum acestea au fost dezvoltate în jurisprudența Curții Constituționale și prin raportare la art. 32 alin. (1) și (4) din Constituție.

În considerarea argumentelor expuse, vă solicit să admiteți sesizarea de neconstituționalitate și să constatați că Legea pentru completarea Legii nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare este neconstituțională.

**PREȘEDINTELE ROMÂNIEI
KLAUS - WERNER IOHANNIS**